Tudástár

Nem egyetlen történet, hanem több világkezdet

Az ókori Egyiptom hosszú története alatt több teremtésmítosz is élt egymás mellett. Másképp meséltek a világ kezdetéről Héliopoliszban, Memphiszben vagy Hermopoliszban, mert a városok saját istenköre és templomi hagyománya is formálta a történeteket.

Ez nem ellentmondásként érdekes, hanem éppen ettől lesz élő az egyiptomi mítoszvilág. Ugyanazt a kezdőkérdést több képpel közelítették meg: mi volt a világ előtt, honnan lett az első szárazulat, hogyan jelent meg a fény, és miből született meg a rend?

Az egyik legerősebb közös kép az ősvíz. Az egyiptomi gondolkodásban a kezdet gyakran Nun sötét, határtalan vizeként jelenik meg. Ez a víz nem egyszerű tenger: inkább olyan állapot, amelyben még nincs külön ég és föld, nincs nappal és éjszaka, nincs kialakult forma. Minden lehetőség ott rejtőzik benne, de még semmi sincs a helyén.

Héliopolisz: az első domb és a Nap városa

A héliopoliszi teremtésmítoszban a kezdet Nun ősvize. Ebből a vizes, formátlan állapotból emelkedik ki az első száraz hely, az ősdomb, amelyhez a Benben-kő képe is kapcsolódik. A történetben ez az első pont, ahol a világ már nem csak hullámzó mélység, hanem megállásra alkalmas hely.

Atum vagy Ré alakja ehhez a kezdethez kapcsolódik. A teremtő isten megjelenésével elindul a világ rendje: létrejönnek az első istenalakok, majd a föld, az ég, a levegő és a nedvesség képei is helyet kapnak a történetben.

Mítoszablak: Nut és Geb szétválása

Az egyik leglátványosabb egyiptomi kép szerint Nut, az ég istennője és Geb, a föld istene kezdetben szorosan összetartoztak. Shu, a levegő istene választotta szét őket: Nut az ég magasába emelkedett, Geb pedig a földként terült el alatta.

Ebben a képben az ég nem üres távolság, a föld pedig nem puszta talaj. Mindkettő élő, megszemélyesített erő. A levegő pedig nemcsak láthatatlan anyag, hanem az a tér, amely lehetővé teszi, hogy az ég és a föld között világ szülessen.

A héliopoliszi történet egyik fontos eleme az isteni Kilenceség, az Ennead. Ide tartozik többek között Atum vagy Ré, Shu és Tefnut, Geb és Nut, valamint Ozirisz, Ízisz, Széth és Nephthys. A mítoszban az istenek családi rendje a világ rendjét is kifejezi: az ég, a föld, a levegő, a nedvesség, az élet, a halál és az újjászületés nem különálló ötletek, hanem összekapcsolódó erők.

Memphisz: amikor a világ gondolatból és szóból születik

A memphiszi teremtésmítosz másképp közelíti meg a kezdetet. Itt Ptah, Memphisz főistene kerül a középpontba. Ptah nem elsősorban harccal, mozdulattal vagy testi átalakulással teremt, hanem szívével és nyelvével: előbb elgondolja a világot, majd kimondja.

Ez különösen erős kép egy kézműves és alkotó istenhez kapcsolódva. Mielőtt valami elkészülne, először formát kap a gondolatban. A kimondott szó ezután mintha látható alakot adna annak, ami addig csak belső terv volt.

A teremtő szó

A memphiszi mítoszban a szó nem egyszerű beszéd. A kimondás alkotó erő: a világ azért válhat rendezetté, mert előbb gondolatként, majd szóként formát kap. Ez a motívum több kultúrában is megjelenik, és jól mutatja, milyen nagy erőt tulajdonítottak az emberek a névnek, a beszédnek és a pontos megnevezésnek.

Hermopolisz: sötétség, víz, tojás és lótusz

A hermopoliszi változatban a kezdet ősi erőit az Ogdoad, vagyis a Nyolcas istenpárjai képviselik. Ezek a párok az ősvízhez, a végtelenséghez, a sötétséghez és az elrejtettséghez

kapcsolódnak. A világ előtt itt nem üresség van, hanem olyan mély és nehezen megfogható állapot, amelyből még bármi kibontakozhat.

A történet egyes változataiban az ősvízből tojás vagy lótuszvirág emelkedik ki. Ebből születik meg a Nap, a fény első nagy jele. A lótusz különösen beszédes kép Egyiptomban: a vízből nő ki, reggel kinyílik, és a fény felé fordul. Nem véletlen, hogy a világ születéséhez is ilyen képet kapcsoltak.

Mítoszablak: a napgyermek a lótuszból

A hagyomány egyik költői változatában az ősvíz felszínén lótuszvirág nyílik. A virág belsejéből fény dereng, majd megjelenik a napgyermek. Amikor felnyitja szemét, a sötétség visszahúzódik, és a világot beragyogja a fény.

Ez a kép nem bonyolult magyarázatként működik, hanem tiszta látványként: sötét víz, abból kiemelkedő virág, majd a virág szívéből megszülető Nap. Kevés teremtéskép mutatja ilyen érzékletesen, hogyan kapcsolódhat össze víz, növény, fény és kezdet.

Mitől erősek az egyiptomi teremtésképek?

Az ősvíz

Nun vize nem egyszerű folyó vagy tenger. A kezdet állapota: sötét, határtalan, formátlan mélység, amelyben még nincs rend, de minden lehetőség benne rejlik.

Az első domb

Az ősvízből kiemelkedő szárazulat azt mutatja, hogy a világ első lépése a megállásra alkalmas hely. A domb a rend első pontja a határtalan vízben.

A Nap

A Nap az egyiptomi teremtésmítoszokban nemcsak égitest, hanem a világosság, a ritmus és az újrakezdés képe. Minden reggel újra végigjárja útját, ezért a teremtés gondolatához is erősen kapcsolódik.

A lótusz

A vízből kiemelkedő, fény felé nyíló lótusz szinte magától teremtéskép. A sötét vízből kibomló virágban az élet és a fény egyszerre jelenik meg.

A kimondott szó

A memphiszi mítoszban a gondolat és a szó teremti meg a világ rendjét. Ez azt mutatja, hogy az egyiptomiak számára a név, a beszéd és a pontos megnevezés különleges erővel bírt.

Miért maradt meg több változat?

Az egyiptomi teremtésmítoszok több központban éltek tovább, ezért nem egyetlen, mindenhol azonos történetet kell keresni. Héliopolisz, Memphisz és Hermopolisz mind más képpel emelte ki a kezdet lényegét: az első dombot, a teremtő szót, a sötétségből megszülető fényt vagy az isteni rendet.

Ezek a változatok együtt mutatják meg, mennyire gazdag volt az egyiptomi világkép. A világ kezdete lehetett ősvízből kiemelkedő föld, gondolatból és szóból formált rend, vagy lótuszból születő fény. Más kép, de ugyanaz az alapmozdulat: a rendezetlen kezdetből kialakul egy élhető világ.

Fejlesztő feladatok

Gondolkodtató feladatok az egyiptomi teremtésmítoszokhoz

Ezek a kérdések az ősvíz, az első domb, a Nap, a lótusz és a teremtő szó képeit segítenek értelmezni.

1 Melyik kép melyik gondolathoz illik?

1. Ősvíz

→ _____

2. Első domb

→ _____

3. Lótusz

→ _____

4. Teremtő szó

→ _____

Válaszlehetőségek: a rend első szilárd pontja; a sötét, formátlan kezdet; a vízből kibomló fény és élet; a gondolatból formát kapó világ.

---

2 Igaz vagy hamis?

☐ Az egyiptomi teremtésmítoszokban csak egyetlen változat létezett.

☐ Az ősvíz több egyiptomi teremtéstörténetben fontos kezdőkép.

☐ A memphiszi mítoszban a gondolat és a szó teremtő ereje különösen fontos.

☐ A lótusz képe a vízből kibomló élethez és fényhez kapcsolódhat.

---

3 Beszélgessetek róla!

Melyik egyiptomi teremtéskép a legerősebb: az ősvízből kiemelkedő domb, a lótuszból születő Nap, vagy a gondolatból és szóból formált világ?

Szerinted miért fontos egy történetben, hogy a világ ne csak megjelenjen, hanem renddé alakuljon?

Megoldások és pedagógiai mankók

1 Párosítás

Javasolt válasz

1. Ősvíz → a sötét, formátlan kezdet.

2. Első domb → a rend első szilárd pontja.

3. Lótusz → a vízből kibomló fény és élet.

4. Teremtő szó → a gondolatból formát kapó világ.

Pedagógiai megjegyzés

A feladat lényege a képek értelmezése. Ha a gyerek másképp fogalmaz, de felismeri a kapcsolatot, a válasz elfogadható.

---

2 Igaz vagy hamis?

Javasolt válasz

1. Hamis. Több egyiptomi teremtésváltozat is ismert.

2. Igaz. Az ősvíz több változatban is fontos kezdőkép.

3. Igaz. A memphiszi mítoszban Ptah gondolata és szava kiemelt szerepet kap.

4. Igaz. A lótusz a vízből kibomló élet és fény egyik erős képe.

---

3 Beszélgetésindító kérdések

Lehetséges beszélgetési irány

Mindhárom kép erős lehet. Az ősvíz a kezdet bizonytalanságát mutatja, az első domb a megkapaszkodás és a rend első pontját, a lótusz pedig a vízből kibomló fényt és életet. A teremtő szó arról beszél, hogy a világ előbb gondolatként és névként is formát kaphat.

Elfogadható válaszváltozatok

Bármelyik motívum választható, ha a gyerek vagy az olvasó meg tudja indokolni, miért azt érzi legerősebbnek.

Felhasznált és ajánlott források

Az alábbi források az egyiptomi teremtésmítoszok kultúrtörténeti hátteréhez és további tájékozódáshoz használhatók.

- Magyar és nemzetközi ókori egyiptomi mitológiai összefoglalók.
- Az egyiptomi Héliopolisz, Memphisz és Hermopolisz teremtéshagyományait bemutató mitológiai forrásanyagok.
- Román József egyiptomi mítoszfeldolgozása a napgyermekről, az ősvízről, Nutról és Gebről.

Mesefarm ismeretterjesztő anyag: Mesefarm / Galantusz Grafika, 2026.

Forrás és online változat

Forrás: Mesefarm.hu

Az eredeti online anyag a QR-kód segítségével érhető el.

Ez a PDF a Mesefarm nyomtatóbarát változata. A QR-kód az eredeti online cikkhez vezet, ahol a kapcsolódó tartalmak és frissítések is elérhetők.

Online változat